

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЫ ФАРАБИ

«ҚАЗІРГІ МЕКТЕПТЕРДЕГІ БИОЛОГИЯЛЫҚ БІЛІМ» атты
биология пәнінің мұғалімдеріне арналған республикалық
оқу-әдістемелік білім беру семинар

МАТЕРИАЛДАРЫ

17-18 наурыз 2017 жыл

МАТЕРИАЛЫ

республиканского учебно-методического обучающего семинара
«БИОЛОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЕ»
для учителей биологии

17-18 марта 2017 года

Алматы 2017

Саралаудың қажеттілігі тұлғаның мүдделерімен және құқықтарымен бірлесетін (әлеуметтік психологиялық) және әлеуметтік педагогикалық алғыштар қоғам қажеттіліктерімен туындайды, сол сияқты педагогикалық процестің (педагогикалық алғы шарттың) сапасын жақсартуға тікелей ұмтылудан келіп шығады.

Білім берудің жоғары деңгейі әрбір адам менгеруге тиісті ақпараттардың айтарлықтай көлемімен, интеллектуалдық практикалық біліктердің көптігімен, оның бойында қалыптасқан құндылықтар жүйесі мен тығыз байланысты. Ақпараттың қазіргі дүниеде жедел өсуі білім берудің міндетті базалық жағдайында белгілі бір салада мамандануға қажеттілікті туғыза отырып, оны әрбір адамның толық көлемінде менгеруге мүмкіндік бермейді.

Бұрын көсетілгендей, саралап оқыту адамдардың жекелеген топтарына қатысы жөнінен жеке тісілді іске асыруға бағытталған. Саралап оқыту, бір жағынан алғанда жалпы білім беруді кеңейтумен және терсдетумен, екінші жағынан – кәсібилендіру элементтерімен ұштастырылады.

Саралап оқыту жағдайында аса маңызды проблема – жоғары білікті мамандар проблемасы туындайды.

Саралап оқытуды ұйымдастырудағы тағы бір проблема білімденушілердің саралау алдындағы дайындығымен байланысты. Бұл проблеманың бір қыры белгілі бір жасқа дейін бірқатар жалпы оқу дағдыларын менгеруге, шығармашылық қызмет тәжірибесі, терең базалық білімі болуға тиісті білімденушілерді әрі қарай білім алуға даярлау қажеттігі болып табылады.

Сонымен білім беру үдерісінде саралап оқытуды ұйымдастыруға байланысты қаралған кейбір мәселелердің өзі саралау проблемасының күрделілігін, көп қырлылығын көрсетеді.

Бұл технологиялардың идеологиясын зерттеу, проблемалық әдістерді кеңінен пайдалануды, жобамен жұмыс істеу кезінде бірлескен немесе жеке іс- әрекет арқылы алынған білімдерді қолдануды, өзіндік сыни ойлауды ғана емес, мәдени қарым - қатынас деңгейін де дамытуды, мұның бәрі өмірде табысқа жетуді және күрделі өмір жағдайларынан абыроймен шығуды қамтамасыз етеді.

ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ ҮРДІСІНЕ ПЕДАГОГ ҒАЛЫМДАРДЫҢ ИДЕЯЛАРЫН ПАЙДАЛАНУ ЖОЛДАРЫ

Торманов Нұртай, Уршеева Балбөбек

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінің

ҚР білім және ғылым министрлігінің соңғы 15 жылда атқарып жатқан білім беру саласындағы реформаларының басты мақсаты жастарға білім және тәрбие беру барысында оқыту үрдісінің сапасын жаңғырту арқылы қоғамның бүгінгі күндегі, талабын, мұқтажығын қанағаттандыру.

Осыған орай, ұлттық білім беру бастамасында енгізіліп жатқан мемлекеттік білім беру стандартының жаңа буынын жасақтап, оның мазмұнын және оның әдістемесін өзгерту.

Атап айтар болсақ, білім беру саласындағы соңғы он жылдағы айтарлықтай инновациялық әдістердің бірі «жобалау әдісі», дамыта оқыту, мәселелі оқыту, жеке тұлғаға бағдарлау, топтастырып оқыту, теориялық білімдерін практика жүзінде іске асыру іспеттес жолдары.

Білім беру үрдісінде ерекше мән беретін жәйт, өткен ғасырдағы атқарылған тарихи-педагогикалық зерттеулерге қайта үңіліп, оның ішіндегі сабақтастықты сақтай отырып, ғылыми дәстүрді және инновациялық ерекшелігін анықтайтын педагогикалық теория мен бұрынғы өткен концепциялардың ғылыми потенциалын пайдалану.

Осындай ғұлама ғалымдардың ішінде атағы әлемге әйгілі А.Құнанбаевтың, Ы.Алтынсариннің, Ж.Аймауытовтың педагогикалық ойлары мен идеялары осы уақытқа дейін жастарға білім және тәрбие беруде өзінің өзектілігін жойған жоқ.

Осындай өткен замандағы педагогикалық идеялардың ішіндегі білім және тәрбие берудегі заманауи талапқа сай және дидактикалық принциптерінде оның ішінде мәселелі оқыту технологиясын дамыту жайлы идеялары, белгілі американдық философ, педагог Джон Дьюи (1859-1952) ғылыми еңбектерінде жазылған. Бұл ғалымның педагогикалық еңбектері көп басылып, жарыққа шыққандықтан болар, оның идеялары Европадағы көптеген мемлекеттердің білім беру жүйесіне енгізіліп, практика жүзінде қолданылған. Оған дәлел келтіруге болады. Мысалы, 1933 жылы Германияда, 1930 жылы Францияда Сарбон университетінде, 1943-1955 жылдары Италияда, 1924 жылы Туркияда, 1930 жылы Жапонияда, ал Ресейде Дьюидің педагогикалық идеялар төрт кезең болып

енгізілген: біріншісі 1917-20; екінші кезеңі 1921-1924, үшінші кезеңі 1925-1929 ж.ж., төртіншісі 1980-2010 жылдар аралығынан бастап осы кезге дейін. Әсіресе Ресей мектептерінде 1991 жылдан бастап, ғалымның көптеген педагогикалық идеялары оқу жүйесіне енгізіліп, оқушыларға білім берілуде. Олардың ішіндегі әртүрлі бағыттағы жаңа педагогикалық технологиялар «жобалау әдісі», жеке тұлғаға бағытталған оқыту технологиясы. 2000 жылдан бастап, ақпараттық белсенді оқыту әдісінен жаңа оқыту түрі мәселелі оқыту, ғылыми ізденіс сияқты жаңа әдістер қолданыла бастады.

Дж. Дьюидің пәлсафалық идеясының нәтижесі білім беру жайлы көзқарастарын қайта қарап, демократиялық педагогиканың негізін қалыптастыруы. Шындығына келер болсақ, білім беру мен демократияның екі жақты байланыста болатындығы қазіргі білім беру саласында айқын байқаймыз. Ал демократия ғалымның айтуы бойынша педагогиканың басты принципі, оның концепциясы және басты саясаты.

Мектеп Дж. Дьюидің пікірі бойынша жас ұрпақты тәрбиелеуге арналған мақсат бағыт, бағдар. Ғалымның айтуы бойынша білім берудің баланың дамуына, қызығушылығына қарай бағдарлау керек деген.

Дьюи білім берудің басты мақсаты мәдениетті тұлға дайындау. Мұғалім баланың мәдениеттілігін дамытуды қамтамасыз етумен қатар, сын көзбен қарау, ойлану, моральдық жауапкершілік, өзін-өзі сынау арқылы, өзінің ісіне өзі жауапкершілікпен қарауды, еркін шығармашылық жұмыспен айналысу, ұжымдық қарым-қатынас т.б. мәселелерді қамтамасыз етеді.

Демократиялық педагогикадағы ең басты, генералды ұғым Дж. Дьюидің пікірі бойынша элеуметтік орта мен білімнің арасындағы байланыс.

Әлеуметтік орта оқу жүйесін дамытуда басты рөл атқарушы. Ол білім беру жүйесінің сипатын, мазмұнын және ұйымдастыру қызметін толық атқарушы болса, екінші жағынан жалпы кешеннің жеке-жеке бөліктерінде ықпал етеді.

Білім беру дәстүріндегі бала алдымен білім алады, үйренеді, дағдыланады содан кейін қолданады деген қағиданың басын аяғын аударып қарастырды. Оның пікірі бойынша бала алдымен көптеген мәселелермен жолығып, әсіресе қоғамдық ортада, достарының жолдастарының арасында, соларды өзі белсенді шешуді ойластырып, тиісті білімін тәжірибесін практика жүзінде іске асыруды әртүрлі іскерлік, шеберлік дағдыларын игеруі тиіс. Сол кезде ептілік, шеберлік тек жәй формалды түрде меңгерілмейді, үйренеді, ал көңіл күйдің бейнесін, жеке басына тән ойлармен толықтырады.

Инновациялық жаңа әдіс тәсілдерді демократиялық қоғамда іске асыру үшін, білім берудің жаңа әдістерін дайындаған жөн дейді. Ол білім берудің жаңа әдістерін (педагогикалық ситуация, ойындар, шығармашылық ізденіс) ұсынып қана қойған жоқ, әрбір әдістердің теориялық негізін дәлелден көрсетті.

Мәселелі ситуация жасау арқылы білім беруде оқушының ойлау үрдісін ынталандырушы, оның танымдылығын арттырушы жақтарын есепке алу керек. Ол жағдайда бір жағынан қойылған мәселе күрделі, ойлау дүниесіне әсер етпесті, ал екінші жағынан – аса қиындық туғызбайтын, бала шешуге мүмкіндік жасайтындай.

Сондықанда оқушының ойлау, іздену қабілеттілігін дамыту үшін, дайын білім бермеу керек. Адам - тек басына қиындық туындағанда ғана, сол қиындықты шешу жолында ғана одан шығу жолдарын іздестіреді.

Дж. Дьюи білім алудың жаңа әдістерін қалыптастырудың басты талаптарын қалыптастырды. Олар:

- оқу материалын міндетті түрде жариялау;
- оқу материалы оқушыларға ақырғы догма, өзгермейтін смес, ынталандырушы;
- берілген оқу материалы оқушының өмірлік тәжірибесін шешуші мәселе болуы тиіс;

Сонымен бірге педагог ғалымның тағыда бір білім беру әдісіндегі жаңалығы. зерттеушілік немесе жобалау әдісі. Оны қазіргі кезде Кейс-стади әдісі деп те атап жүр.

Бұл әдістің артықшылығы бір жағынан білім беру құралы болса, екінші жағынан тәрбие беруші, оқушылардың өмірге бейімделуін қамтамасыз етуші құрал есебінде құрастыру керек.

Қорыта келе айтарымыз өткен замандағы білім және тәрбие беру әдіс, тәжірибелерді қарастырып талдау жасап, заманауи ғылыми-әдістемелік технологиялармен ұптастыру арқылы дүниежүзілік ғалымдардың тәжірибелерін тиімді пайдалану арқылы алдымызға қойған мақсат, міндеттерімізді орындау педагог ғалымдардың, ұстаздардың басты борышы.

Әдебиеттер

1. З.В.Видякова Основные идеи демократического педагогика Джона Дьюи Университет имени В.И.Вернадского №3(41) 2012г. Вопросы соросенной науки и практики
2. Н.П. Подласый Педагогика М.: «Просвещение» 1996г.

✦ Торманов Н.Т., Аблайханова Н.Т., Маутенбаев А.Ә., Уршеева Б.И. «Кіріктірілген оқу бағдарламасы жайлы тұжырымдамалар (мектеп-колледж-университет)»	68
✦ Торманов Н.Т., Калдықараева А.Т., Бексейтова Қ.С. Оқушылардың оқу үрдісіне физикалық және ақыл-ой еңбегінің эсері	70
✦ Торманов Н.Т., Аблайханова Н.Т., Уршеева Б.И. «Воуд» жайлы пікірлер ойлар, ұсыныстар	72
Торманов Н.Т. Мұғалімнің еңбегін ғылыми тұрғыдан ұйымдастырудың физиолого-психологиялық аспектері	74
Торманов Н.Т., Тусупбекова Г.А., Уршеева Б.И. Жеке тұлғаға бағытталған оқыту технологиялары жүйелерінің ерекшеліктері	76
Торманов Н.Т., Уршеева Б.И. Заманауи білім беру үрдісіне педагог ғалымдардың идеяларын пайдалану жолдары	78
Торманов Н.Т., Тусупбекова Г.А., Уршеева Б.И., Скендинова А.Б. Заманауи инновациялық технология және оқу үрдісіне пайдалану	80
Торманов Н.Т., Төлеуханов С.Т., Уршеева Б.И. Қоршаған орта факторларының адам денсаулығына әсерін зерттеудегі экологиялық медицинаның рөлі	81
Торманов Н.Т., Тусупбекова Г.А., Уршеева Б.И., Скендинова А.Б. Электрондық оқу құралдарының оқу үрдісіндегі орны	86
✦ Торманов Н.Т., Мүсіреп Л. Оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытудағы биология пәнінің рөлі	89
Торманов Н.Т., Тулеуханов С.Т., Аблайханова Н.Т., Уршеева Б.И. «Оқу үрдісіне сабақ берудің инновациялық технологиясын енгізу»	92
✦ Торманов Н.Т., Камалова М. Пәнаралық байланыстарды қолданып білім берудің рөлі	96
✦ Торманов Н.Т., Аблайханова Н.Т., Уршеева Б.И. Менеджмент жүйесін оқу үрдісіне пайдалану жайлы пікірлер	98
Торманов Н.Т., Уршеева Б.И. Студент биологтарды ғылыми-зерттеу бағытта дайындаудың әдістемелік қағидалары	100
Ыдырыс Ә., Қошкімбаев Қ.С., Басығараев Ж.М., Аблайханова Нурзат.Т., Уршеева Б.И., Тусупбекова Г.А. «Қазіргі жаратыстану тұжырымдамалары» пәнінің оқытудың маңызы	102
Ыдырыс Ә., Алмасбекова А. Ә., Омірзақова Ә. Н., Маутенбаев А.А., Тусупбекова Г.А. Аблайханова Н.Т. Бастауыш сыныптарда «Дүниетану» пәнін оқытудың маңызы	105
Ыдырыс Ә., Сырайыл С., Нұрлан Ф., Тыныбеков Б.М., Жаманбаева Г.Т. Дәрілік өсімдіктер пәнін оқытуда инновациялық әдістерді қолдану	108
Ыдырыс Ә., Омірзақова Ә. Н., Баймурзаев Н.Б., Сырайыл С., Басығараев Ж.М. Жоғары оқу орны студенттеріне ормекшітәрізділер классынан сабақ жүргізудің тиімді әдістері	111
Ыдырыс Ә., Аблайханова Нурзат Т., Жаманбаева Г.А., Ахметова А.Б., Уршеева Б.И. Жоғары оқу орындары студенттеріне мектеп педагогикалық практикасын ұйымдастырудің кейбір талаптары	113
Ыдырыс Ә., Нұрлан Ф., Алмасбекова А. Ә., Атанбаева Г. Қ., Тусупбекова Г. А., Аблайханова Н.Т. Жоғары сыныптарда оқитын жасөспірім оқушылардың қан жүйесі туралы білім деңгейін бағалауға қатысты сауалнама құрастыру	114
Аблайханова Н.Т., Ахметова А.Б., Тусупбекова Г.А., Құлбаева М.С., Аблайханова Н.Т., Швецова Е.В. Ақпаратты технология құралдарының биологияны оқытудағы рөлі	117
Аблайханова Н.Т., Ахметова А.Б., Тусупбекова Г.А., Аблайханова Н.Т., Уршеева Б.И., Құлбаева М.С., Атанбаева Г.К., Есимсиитова З.Б. Жеке тұлғаға бағытталған технологияны пайдаланып оқытудың практикалық маңызы	119
Торманов Н.Т., Аблайханова Н.Т. Биологиялық білім беру концепциясы жайлы көзқарастар	122
Аблайханова Н.Т., Құлбаева М.С., Тусупбекова Г.А., Атанбаева Г.Қ., Аблайханова Н.Т., Есимсиитова З.Б. «Биология. Адам және оның денсаулығы» (9-сынып) пәнін оқытуда жеке тұлғаға бағытталған технологияны пайдаланудың маңызы	124
Аблайханова Н.Т., Тусупбекова Г.А., Атанбаева Г.К., Сатыбалдиева Г.К., Ахметова А.Б. Модульдік оқыту технологиясын экологиялық физиология пәнінде қолдану жолдары	128
Торманов Н.Т., Болатбек З., Уршеева Б.И. Ұлыбритания мен Қазақстан Республикасының оқу орындарында биологиядан білім беру ерекшеліктері	132